

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ – 4101-28-04/2012

P/12/067

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	Kontrola nr: P/12/067 - Wychowanie fizyczne i sport w szkołach niepublicznych.	
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Szczecinie	
Kontroler	Krzysztof Szczepaniak, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 85154 z 16 listopada 2012 r. (dowód: akta kontroli, str. 1-2)	
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Społecznych im. prof. Piotra Zaremby w Dziwnowie (ZSS), 72-420 Dziwnów, ul. Reymonta 8	
Kierownik jednostki kontrolowanej	Witold Brzozowski, dyrektor ZSS. Elżbieta Waliszewska – Lorent, dyrektor Gimnazjum i Liceum Społecznego.	(dowód: akta kontroli str. 3) (dowód: akta kontroli str. 57-58)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia¹ pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność ZSS w zakresie organizacji i realizacji kształcenia z wychowania fizycznego.

Formułując ocenę pozytywną, NIK wzięła pod uwagę działania podejmowane w celu zwiększenia aktywności fizycznej uczniów m.in. poprzez organizację pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych. ZSS zapewnił również realizację obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w wymiarze zgodnym z obowiązującymi wymogami, prowadzonymi przez wykwalifikowaną kadrę nauczycielską.

Ocenić nie została poddana realizacja podstawy programowej wychowania fizycznego na III etapie kształcenia (gimnazjum), z uwagi na rozpoczęcie trzyletniego cyklu kształcenia we wrześniu 2010 r. (jego zakończenie nastąpi w czerwcu 2013 r.).

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

1) dopuszczeniu do użytku szkolnego programu nauczania wychowania fizycznego nieuwzględniającego w pełni podstawy programowej dla gimnazjum określonej w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23.12.2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół² (dalej *rozporządzenie w sprawie podstawy programowej z 2008 r.*);

2) stosowaniu wewnątrzszkolnego systemu oceniania, który nie spełniał wszystkich wymogów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30.04.2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych³ (dalej *rozporządzenie w sprawie oceniania*);

3) niedokumentowaniu prowadzonych nadobowiązkowych zajęć pozalekcyjnych wychowania fizycznego, co było wymagane przepisami § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19.02.2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania,

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje, w ocenie ogólnej i przy ocenach cząstkowych, 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dz.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17, obowiązujące od 31.01.2009 r. do 1.09.2012 r. Od 1.09.2012 r. obowiązuje załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w tej samej sprawie z dnia 27.08.2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 977), który obejmuje analogiczne treści.

³ Dz.U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562, ze zm.

działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji⁴ (dalej rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego.

1. Organizacja i realizacja kształcenia w zakresie wychowania fizycznego.

1.1. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w systemie klasowo-lekcyjnym.

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w ramach ZSS funkcjonowało Gimnazjum Społeczne (Gimnazjum) oraz Liceum Społeczne dla młodzieży (Liceum).

(dowód: akta kontroli str. 5-8, 32)

Zajęcia wychowania fizycznego realizowano w kontrolowanych latach w kl. I-III Gimnazjum oraz w kl. I-III Liceum łącznie w 4 międzyklasowych grupach ćwiczeniowych po 2 na każdym etapie edukacji z podziałem na grupę chłopców i grupę dziewcząt. Liczebność grup nie przekraczała 26 osób, zgodnie z wymogami określonymi w § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych⁵ (rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.).

(dowód: akta kontroli str. 59-61)

Obowiązkowe zajęcia z wychowania fizycznego prowadzone były w Gimnazjum i w Liceum w systemie klasowo-lekcyjnym w wymiarze 4 godzin tygodniowo w każdej szkole. Ujęty w szkolnym planie nauczania wymiar zajęć z wychowania fizycznego był jednakowy dla wszystkich oddziałów klas I-III Gimnazjum oraz klas I-III Liceum.

(dowód: akta kontroli str. 62-69)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności ZSS w przedstawionym powyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.2. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w formach do wyboru przez uczniów.

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w ZSS (w kl. I-III Gimnazjum i w kl. I-III Liceum) obowiązkowe zajęcia z przedmiotu wychowanie fizyczne odbywały się w systemie klasowo-lekcyjnym z ukierunkowaniem na dyscypliny sportowe określone w programach nauczania wychowania fizycznego wdrażanych na III i IV etapie edukacji. W okresie tym nie wprowadzono form organizacji zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 59)

Ustalone nieprawidłowości

W skontrolowanym powyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące badanej działalności

ZSS nie skorzystał z możliwości wynikających z § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9.08.2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (uprzednio § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19.08.2009 r. w tej samej sprawie⁶), stosownie do których zajęcia wychowania fizycznego mogą być organizowane przez szkołę, jako zajęcia klasowo - lekcyjne oraz zajęcia do wyboru przez uczniów, jako: sportowe, sprawnościowo - zdrowotne, taneczne lub w formie aktywnej turystyki.

(dowód: akta kontroli str. 70, 72)

⁴ Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 225 ze zm.

⁵ Dz.U. z 2002 r. Nr 15, poz. 142, ze zm.

⁶ Odpowiednio: Dz.U. z 2011 r. Nr 175, poz. 1042 i Dz.U. z 2009 r. Nr 136, poz. 1116.

Elżbieta Waliszewska – Lorent oświadczyła, że: *Nie przygotowywała w formie pisemnej propozycji zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów i w ZSS nie wprowadzono zajęć alternatywnych.* (dowód: akta kontroli str. 72)

1.3. Oferta nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych.

Opis stanu faktycznego

Nadobowiązkowe zajęcia sportowe realizowano w formie gier zespołowych (koszykówka, siatkówka, piłka ręczna, piłka nożna) i lekkoatletyki (biegi krótkie, średnie, długie, rzuty, skoki), a nadobowiązkowe zajęcia rekreacyjne realizowano w formie zajęć fitness i siłowni oraz innych (biegi na orientację, terenowe, elementy tańca, aerobic). Łączny tygodniowy wymiar nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych wynosił 4 godziny tygodniowo latach szkolnych, co dokumentowano w dzienniczkach nauczycieli wychowania fizycznego.

W powyższych zajęciach uczestniczyło w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 odpowiednio 132, 100 i 96 uczniów szkół ZSS (większość uczniów uczestniczyło w dwóch formach zajęć).

Organizowane były pozalekcyjne zajęcia pływania w roku szkolnym 2009/2010 – 2 razy w tygodniu po 1 godzinie, a w latach 2010/11 i 2011/12 po 1 godzinie tygodniowo. W poszczególnych latach szkolnych nauką pływania zostało objętych 11, 14 i 9 uczniów, co stanowiło 15%, 20% i 20% ogółu uczniów Zespołu.

(dowód: akta kontroli str. 78, 81-82)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności ZSS w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W kontrolowanym okresie nadobowiązkowe pozalekcyjne zajęcia sportowo - rekreacyjnych nie były dokumentowane w dziennikach zajęć pozalekcyjnych, co jest wymagane przepisami § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania. Odpowiedzialność za właściwe prowadzenie i przechowywanie dokumentacji nauczania ponosi Dyrektor szkoły na podstawie § 23 powyższego rozporządzenia. (dowód: akta kontroli, str. 79)

W sprawie przyczyn nieprowadzenia dzienników pozalekcyjnych Dyrektor ZSS wyjaśnił, że: *Zajęcia dodatkowe nie są ujęte w planie zajęć lekcyjnych i frekwencja uczniów nie jest dokumentowana w dziennikach lekcyjnych oraz zajęć pozalekcyjnych, tylko w formie ustalonej z prowadzącym zajęcia w dzienniczku nauczyciela wychowania fizycznego.* (dowód: akta kontroli str. 78)

1.4. Prowadzenie zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy i zagrożonych nadwagą lub otyłością.

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w ZSS nie zorganizowano zajęć korekcyjnych dla osób z wadami postawy, nadwagą lub otyłością. Nauczyciele wychowania fizycznego posiadają uprawnienia do prowadzenia zajęć korekcyjnych na podstawie ukończonych studiów wyższych na kierunku *Wychowanie fizyczne*.

(dowód: akta kontroli str. 83, 281)

W latach objętych kontrolą pielęgniarka szkolna przekazywała Dyrektorowi informacje o uczniach, u których stwierdzono wady i dysfunkcje na podstawie badań przesiewowych bez podania szczegółowych informacji o ich rodzajach:

- informacja z 20.01.2010 r. – przekazano listę 4 uczniów I klasy Liceum oraz 1 ucznia 1 klasy Gimnazjum ze wskazaniami po badaniach bilansowych w roku szkolnym 2009/2010. Pismo nie zawierało informacji o rodzaju niesprawności ruchowej.

- informacja z 30.11.2010 r. – przekazano listę 2 uczniów 1 klasy Liceum z zaleceniem gimnastyki korekcyjnej na rok szkolny 2010/2011 oraz 1 ucznia

ze zwolnieniem z zajęć wychowania fizycznego zestawione na podstawie dostarczonych kart z bilansowych badań lekarskich,
- informacja z 30.11.2011 r. – przekazano listę 2 uczniów I klasy Liceum oraz 4 uczniów I klasy Gimnazjum z adnotacją „uczniowie z grupą Bk w roku szkolnym 2011/2012”. Ponadto listę 2 uczniów zwolnionych z zajęć wychowania fizycznego.
(dowód: akta kontroli str. 86-89)

Ustalone
nieprawidłowości
Uwagi dotyczące
badanej działalności

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Pomimo informacji uzyskanej od pielęgniarki o stwierdzonych wadach i dysfunkcjach u uczniów szkoły Dyrektor nie podjął udokumentowanych działań w celu zorganizowania zajęć korekcyjnych dla tych uczniów. (dowód: akta kontroli, str. 91)

Dyrektor ZSS nie dysponował orzeczeniami lekarzy specjalistów o skierowaniu uczniów na zajęcia korekcyjne. (dowód: akta kontroli str. 83)

Elżbieta Waliszewska – Lorent oświadczyła, że: *Do Zespołu nie wpłynęła dokumentacja medyczna ani inny dokument stwierdzających rozpoznanie dysfunkcji, ze wskazaniem potrzeby uczestnictwa dziecka w zajęciach gimnastyki korekcyjnej.* (dowód: akta kontroli str. 83)

W sprawie przyczyn nieprowadzenia zajęć korekcyjnych Elżbieta Waliszewska - Lorent wyjaśniła, że: *Pielęgniarka szkolna przekazywała informację o stwierdzonych dysfunkcjach, lecz nie wskazała jakie były ich rodzaje. Na podstawie zestawienia przekazanego przez pielęgniarkę wyników badań przesiewowych Dyrektor poinformował rodziców i uczniów o obowiązku konsultacji lekarskiej ze specjalistą w celu uzyskania zaświadczenia o rodzaju dysfunkcji i skierowaniu na gimnastykę korekcyjno – kompensacyjną. W żadnym przypadku nie dostarczono takich dokumentów do szkoły. Dodatkowo rodzice zostali poinformowani o możliwości dobrowolnego korzystania przez dziecko z zajęć na basenie prowadzonych z elementami gimnastyki korekcyjnej. Część uczniów korzysta z takiej możliwości.* (dowód: akta kontroli str. 92)

1.5. Dopuszczenie do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego.

Opis stanu
faktycznego

Według szkolnego zestawu programów nauczania ZSS na poszczególnych etapach edukacji dopuszczono do użytku następujące programy nauczania wychowania fizycznego⁷:

a) w Liceum – P. Wróblewski, *Zdrowie Sprawność Aktywność. Program nauczania wychowania fizycznego w zakresie podstawowym dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum.* Wydawnictwo MAC EDUKACJA, Kielce 2002. (DKOS-4015-87/02; SZP N-16.2 WF) w klasach I-III Liceum Ogólnokształcącego w latach szkolnych 2009/10-2011/12 oraz dla klas II i III Liceum w roku szkolnym 2012/2013 w opracowany zgodnie z podstawą programową wychowania fizycznego zawartą w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego⁸,
- w roku szkolnym 2012/2013 – obowiązuje dla I klasy Liceum – T. Jazieniecki *Wiedza – Sprawność – Zdrowie. Program wychowania fizycznego dla IV etapu edukacji, Katowice*⁹ (ZSPN-16.3WF) opracowany zgodnie z podstawą programową wychowania fizycznego zawartą w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2008 r.,

⁷ W kontrolowanym okresie dotyczyło to cyklu kształcenia w latach szkolnych: 2009/2010-2011/2012 (zakończony) oraz 2010/2011-2012/2013 i 2011/2012-2013/2014 (cykle w trakcie realizacji).

⁸ Dz.U. z 1999 r. Nr 14, poz. 129, ze zm.

⁹ W szkolnym zestawie programów nauczania nie podano roku wydania

b) w Gimnazjum – U. Kierczak, T. Głos, *Program wychowania fizycznego dla czterech etapów edukacyjnych od zabawy do sportu i rekreacji*. Wyd. WSiP S.A.¹⁰. (DKW-4014-88/01; SZPN-16.1 WF), dopuszczony dla kolejnych cykli kształcenia w latach szkolnych 2009/10, 2010/11, 2011/12 i 2012/2013.

(dowód: akta kontroli, str. 93-115)

ZSS nie posiadał własnej bazy sportowej. Zajęcia wychowania fizycznego w Gimnazjum prowadzone były w oparciu o bezumowne wykorzystanie obiektów sportowych znajdujących się na terenie miejscowości Dziwnów, tj. boisko Orlik 2012, ścieżki biegowe, stadion, park i hala Gimnazjum publicznego. Program nauczania nie określał dodatkowych wymogów w zakresie urządzeń i sprzętu sportowego.

(dowód: akta kontroli, str. 71, 73-77)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Od roku szkolnego 2009/2010 do roku szkolnego 2012/2013 włącznie w kolejnych klasach I Gimnazjum dopuszczano do użytku szkolnego „Program wychowania fizycznego dla czterech etapów edukacyjnych od zabawy do sportu i rekreacji” autorstwa U. Kierczak i T. Głosa opracowany według nieobowiązującej podstawy programowej kształcenia ogólnego zawartej w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. Program ten nie uwzględnia celów kształcenia i treści nauczania odnoszących się do siedmiu z 33 wymagań szczegółowych podstawy programowej wychowania fizycznego określonych w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2008 r., a do kolejnych 18 wymagań odnosi się częściowo.

(dowód: akta kontroli str. 116-119)

Dopuszczenie do użytku programu nauczania autorstwa U. Kierczak i T. Głosa było niezgodne z przepisami § 4 ust. 1 pkt 1 i § 4 ust. 1 pkt 2 lit. b ówczesnego obowiązującego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8.06.2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników¹¹, stosownie do którego program nauczania ogólnego może być dopuszczony do użytku w danej szkole, jeżeli odpowiednio stanowi opis sposobu realizacji celów kształcenia i zadań edukacyjnych ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, oraz zawiera oraz zawiera treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Powyższe działanie naruszało art. 22a ust. 2b ustawy z dnia 7.09.1991 r. o systemie oświaty¹² (ustawa o systemie oświaty), stanowiący, że w szkolnym zestawie programów nauczania powinna zostać ujęta całość podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacji.

Przedstawiony kontolerowi do analizy wydruk programu nauczania wychowania fizycznego różnił się od programu wymienionego w szkolnym zestawie programów nauczania, pomimo, że na stronie tytułowej zawierał odręcznie wpisany numer dopuszczenia DKW-4014-88/01. Zatytułowany był „Wybieram sprawność i zdrowie. Program wychowania fizycznego dla klas I-III gimnazjum” wraz z adnotacją, że został oparty na celach kształcenia i treściach nauczania programu wychowania fizycznego „Zdrowie, sport, rekreacja” autorstwa U. Kierczak i dostosowany do możliwości i potrzeb

¹⁰ W szkolnym zestawie programów nauczania nie podano roku wydania.

¹¹ Dz.U. z 2009 r. Nr 89, poz. 730, uchylone z dniem 18 lipca 2012 r. Obecnie obowiązuje rozporządzenie w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników z dnia 21.06.2012r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 752), w którym w § 2 ust. 4 pozostawiono tożsame rozstrzygnięcia.

¹² Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.

uczniów oraz warunków Gimnazjum Społecznego w Dziwnowie. Nie odnotowano miejsca i roku wydania/opracowania przedstawionej wersji programu ani opracowania źródłowego oraz autora/autorów. (dowód: akta kontroli str. 120-146)

Analizowany program nauczania wychowania fizycznego „Wybieram sprawność i zdrowie. Program wychowania fizycznego dla klas I-III gimnazjum” obowiązujący w kl. I-III Gimnazjum zawierał treści nauczania, które obejmowały 30 z 33 (91%) wymagań podstawy programowej wychowania fizycznego określonych w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2008 r. (dowód: akta kontroli str.150-155)

Powyższy program przed dopuszczeniem do użytku nie został poprzedzony stosownym wnioskiem nauczycieli wychowania fizycznego o jakim mowa w §2 ust. 2 ww. rozporządzenia w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów. (dowód: akta kontroli str. 147)

W powyższej sprawie Elżbieta Waliszewska – Lorent wyśniła, że: *Nauczyciele nie przedkładają w formie pisemnej wniosku do dyrektora szkoły o akceptację programu nauczania. Nauczyciel zwraca się ustnie do Dyrektora z propozycją wybranego przez siebie programu nauczania, ew. obudową metodyczną, uzasadniając możliwość dostosowania i realizacji programu w warunkach szkolnych.* (dowód: akta kontroli, str. 147)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Przed dopuszczeniem do użytku wyżej omawianego programu nauczania dla Gimnazjum dyrektor ZSS nie skorzystał z możliwości zasięgnięcia opinii w sprawie oceny zgodności programu nauczania z podstawą programową i dostosowania programu do potrzeb i możliwości uczniów, dla których jest przeznaczony, o której mowa w § 4 ust. 2 ww. rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania z dnia 8.06.2009 r. (dowód: akta kontroli str. 147-148)

Elżbieta Waliszewska-Lorent wyjaśniła, że: *Na terenie województwa zachodniopomorskiego nie ma metodyka wychowania fizycznego. Program został przystosowany na potrzeby szkoły i zmodyfikowany w niewielkim stopniu. Uznałam, że tak niewielki zakres zmian nie wymaga opiniowania.* (dowód: akta kontroli str. 148)

1.6. Realizacja obowiązujących programów nauczania wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W ZSS III etap kształcenia w pełnym trzyletnim cyklu rozpoczęto od roku szkolnego 2010/2011¹³. Według stanu na dzień 13 grudnia 2012 r. zrealizowano w cyklu zajęcia wychowania fizycznego w wymiarze 300 godzin, tj. 77,9% wymaganych 385 godzin określonych w załączniku nr 6a do rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r., które powinno zostać zrealizowane do końca roku szkolnego 2012/2013. Według zapisów w dziennikach lekcyjnych w trakcie ww. 300 godzin zajęć realizowano 17 spośród 33 wymagań szczegółowych rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2008 r. (1.1, 1.2, 2.2, 2.4, 2.5, 2.7, 2.8, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 5.4, 6, 7.9). (dowód: akta kontroli, str. 155-163)

Powyższe zajęcia wychowania fizycznego, zgodnie z *Zalecanymi warunkami i sposobem realizacji* określonymi w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2008 r. odbywały się w hali sportowej Gimnazjum (publicznego) w wymiarze 156 godzin (51,6%), w terenie (park, plaża, las) 82 godziny (27,4%), na stadionie 24 godziny (7,9%), na boisku Gimnazjum publicznego 22 godziny (6,6%) oraz na boisku Orlik - 16 godzin (6,5%). (dowód: akta kontroli, str. 159 161, 163)

¹³ III etap kształcenia rozpoczęty w roku szkolnym 2009/2010 nie był kontynuowany w roku szkolnym 2010/2011 – z uwagi na małą liczbę uczniów klasa II Gimnazjum została rozwiązana.

W przeprowadzonym w trakcie kontroli badaniu kwestionariuszowym¹⁴ uczniowie stwierdzili, że podczas zajęć wychowania fizycznego preferowane były zajęcia ruchowe: gry zespołowe (18 wskazań, tj. 30% ogółu odpowiedzi), ćwiczenia gimnastyczne (15 wskazań - 25%) i lekkoatletyka (12 wskazań - 20%).

(dowód: akta kontroli, str. 167-170)

Zagadnienia edukacji zdrowotnej określone w podstawie programowej z 2008 r., były ujęte w programach nauczania przedmiotów realizowanych w Gimnazjum, tj.: biologii, edukacji dla bezpieczeństwa oraz wychowanie do życia w rodzinie. Cykl nauczania zgodny z podstawą programową z 2008 r. dla gimnazjum rozpoczęto w roku szkolnym 2010/11.

ZSS nie posiada dokumentacji zawierającej informacje o uczestnictwie rodziców w planowaniu, realizacji oraz ewaluacji zajęć z edukacji zdrowotnej.

Od roku szkolnego 2012/2013 zagadnienia z edukacji zdrowotnej były ujęte w programach nauczania przedmiotów realizowanych w Liceum uwzględniających podstawę programową z 2008 r., tj. biologii, edukacji dla bezpieczeństwa oraz wiedza o społeczeństwie. ZSS nie posiada wyników diagnozy potrzeb uczniów w zakresie edukacji zdrowotnej. W planie nauczania Liceum na rok szkolny 2012/2013 nie określono sposobu realizacji edukacji zdrowotnej.

(dowód: akta kontroli str. 65, 164-166)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności ZSS w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

1. W latach szkolnych 2009/10-2011/12 w Gimnazjum nie uwzględniono w pełni określonych w podstawie programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na III etapie edukacji *Zalecanych warunków i sposobu* realizacji edukacji zdrowotnej m.in.: nauczyciele nie przeprowadzali we współpracy z pielgniarką szkolną diagnozy potrzeb uczniów w zakresie edukacji zdrowotnej; nauczyciele wychowania fizycznego nie koordynowali działań z zakresu edukacji zdrowotnej i nie współdziałali z nauczycielami różnych przedmiotów, a także z pielgniarką szkolną; nie zapewniono warunków skuteczności zajęć edukacji zdrowotnej, poprzez uwzględnienie w programie nauczania wychowania fizycznego metod i technik aktywizujących oraz interaktywnych, w tym metody projektu i portfolio. Brak również potwierdzenia udziału rodziców w planowaniu, realizacji i ewaluacji zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej, a także modyfikacji przez nauczycieli ich organizacji i treści.

(dowód: akta kontroli, str. 164-166)

2. Z zapisów tematów zajęć odnotowanych w dziennikach lekcyjnych klasy Gimnazjum, która trzyletni cykl kształcenia rozpoczęła w roku szkolnym 2010/2011, wynika, że do dnia 13.12.2012 r. nie były realizowane treści 7.1 – 7.8 określone w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2008 r. i aktualnie obowiązującym (od 1.09.2012 r.) rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 156-163)

Według zaleceń Ministerstwa Edukacji Narodowej zawartych w publikacji *Podstawa programowa z komentarzami, Tom 8. Wychowanie fizyczne dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum* (MEN 2009 r., str. 62-63): na poziomie gimnazjum optymalny czas na realizację edukacji zdrowotnej wynosi co najmniej 30 godzin, przy wymogu prowadzenia zajęć w grupach koedukacyjnych w salach lekcyjnych, a nie w sali gimnastycznej lub w terenie. Ponadto za nieprawidłowe uznano rozłożenie zajęć w dłuższym czasie niż jeden semestr, z długimi odstępami pomiędzy kolejnymi zajęciami oraz realizację zagadnień wymienionych w bloku

¹⁴ W badaniu wzięło udział łącznie 8 uczniów kl. III Liceum i 11 uczniów kl. III Gimnazjum.

Edukacja zdrowotna wyłącznie w czasie części lekcji przeznaczonych na zajęcia ruchowe. (dowód: akta kontroli str. 11, 35)

Witold Brzozowski wyjaśnił m.in., że: *Edukacja zdrowotna realizowana jest w trakcie zajęć programowych jako zagadnienie, a nie temat i ponadto podczas realizowanych projektów i na imprezach sportowo-educacyjnych.*

(dowód: akta kontroli str. 249)

Nauczyciel wychowania fizycznego (J. J.) wyjaśnił, że: *Zagadnienia z zakresu edukacji zdrowotnej są wplątane podczas poszczególnych lekcji wychowania fizycznego i są realizowane podczas zdecydowanej większości zajęć i są niemal z każdym tematem lekcji nierozdzielnie związane. Nielogicznym jego zdaniem, byłoby realizowanie całej jednostki lekcyjnej czysto teoretycznie. Ponadto wyjaśnił, że treści nauczania nie są tematami lekcji, które należy zapisywać w dzienniku lekcyjnym, a tylko zagadnieniami, jakie należy realizować podczas prowadzenia zajęć z poszczególnych działów programu nauczania.*

(dowód: akta kontroli, str. 175-176)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność ZSS w zbadanym zakresie.

2. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W ZSS w kontrolowanym okresie obowiązywał Wewnętrzny System Oceniania (WSO) wprowadzony w formie załącznika do Statutu szkoły, odrębnie dla Liceum (z 28.09.2000 r.) oraz dla Gimnazjum (z 30.03.2006 r.), które zostały zaktualizowane wraz ze zmianą treści statutów w dniu 9.11.2010 r. W obowiązującym WSO zapisano m.in., że ocenianie szkolne obejmuje m.in. formułowanie przez nauczycieli wymagań edukacyjnych oraz informowanie o nich uczniów i ich rodziców (opiekunów prawnych).

W § 3 WSO podano za § 7 rozporządzenia w sprawie oceniania, że przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego bierze się pod uwagę wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki zajęć. Od roku szkolnego 2006/2007 wprowadzono przedmiotowy system oceniania z wychowania fizycznego pn. „Kryteria oceniania i promowania w gimnazjum społecznym i liceum społecznym w Dziwnowie” (PSO) stosowany w klasach I, II, III Gimnazjum oraz dla klas I-III Liceum. Określony w nim sposób ustalania oceny semestralnej i końcoworocznej uzależniał ją od zdobytych przez ucznia punktów za aktywny udział w lekcji, za testy i sprawdziany umiejętności (10 testów), za uczestnictwo w zajęciach popołudniowych oraz za udział w zawodach sportowych. Podane w PSO zakresy punktowe nie odnoszą się do spełnienia poziomu wymagań edukacyjnych określonych w realizowanym programie nauczania stosownie do § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania. (dowód: akta kontroli str. 180-243)

W opinii 13 uczniów objętych badaniem kwestionariuszowym (72%) ocenianie ich osiągnięć z wychowania fizycznego było sprawiedliwe, 4 uczniów (22%) raczej sprawiedliwe, a według 1 ucznia raczej nie. (dowód: akta kontroli str. 167-170)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono m.in. następujące nieprawidłowości:

1) W Statucie¹⁵ nie określono sposobu uzasadniania ustalonej przez nauczyciela oceny, co było niezgodne z § 5 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie oceniania, zgodnie z którym oceny są jawne, a na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów) nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w statucie szkoły. (dowód: akta kontroli, str. 8-55)

¹⁵ W Statucie Gimnazjum Społecznego oraz w Statucie Szkoły Ponadgimnazjalnej Liceum Ogólnokształcącego.

Witold Brzozowski wyjaśnił, że: *Uzasadnianie oceny odbywa się każdorazowo przy wystawianiu ocen w formie pytania do uczniów kto ma pytania i zastrzeżenia do ocen. W przypadku wątpliwości i pytań nauczyciel argumentuje swoje oceny.*

(dowód: akta kontroli str. 248-249)

2) Nie sformułowano wymagań edukacyjnych uwzględniających wymagania programu nauczania wychowania fizycznego, w tym w szczególności wymagań określonych w podstawach programowych wychowania fizycznego na III i IV etapie edukacji, do czego są zobowiązani nauczyciele na podstawie § 3 ust. 3 pkt 1 w związku z rozporządzenia w sprawie oceniania. Wymagania te są niezbędne do ustalenia poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

Nie określono sposobów sprawdzania osiągnięć edukacyjnych z wychowania fizycznego, w tym jakimi testami sprawności będą mierzone poziom i postępy, z jaką częstotliwością w cyklu kształcenia, w jakim zakresie oraz w jaki sposób postępy będą uwzględniane w klasyfikacji stosownie do § 2 ust. 2 w związku z § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania. W myśl powyższego przepisu działania te polegać powinny na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę.

3) Nie określono sposobu uwzględniania wysiłku ucznia, o którym mowa § 7 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania, przy ustalaniu ocen klasyfikacyjnych z wychowania fizycznego.

4) Nie uwzględniono kwestii indywidualizowania pracy z uczniem, odpowiednio do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, który to obowiązek wynika z § 6 ust. 1 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania¹⁶.

(dowód: akta kontroli, str. 244-247, 250-252)

Niezaktualizowanie PSO z wychowania fizycznego po wprowadzeniu podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. w Gimnazjum i z 2012 r. w Liceum w tym niesformułowanie wymagań edukacyjnych wynikających z tych podstaw, spowodowało, że formułowano oceny w zakresie umiejętności ruchowych uczniów (sportowych i rekreacyjnych), natomiast nie sprawdzano i nie oceniano osiągnięć uczniów określonych na III etapie edukacji we wszystkich blokach tematycznych.

(dowód: akta kontroli str. 250-252)

Za powyższe nieprawidłowości odpowiada Dyrektor, który zgodnie z § 8 ust. 1 pkt 2 Statutu sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie przestrzegania zasad oceniania oraz nauczyciele wychowania fizycznego, którzy, stosownie do art. 6 ustawy Karta Nauczyciela, obowiązani są rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem.

Witold Brzozowski wyjaśnił, że: *Ocenianie uczniów z nabytej wiedzy realizowane jest podczas oceny semestralnej i końcoworocznej na danym poziomie nauczania. Do WSO a także PSO wprowadzone zostaną zapisy rozszerzające w/w uregulowania.*

(dowód: akta kontroli str. 248-249)

W przeprowadzonym w trakcie kontroli badaniu kwestionariuszowym 19 uczniów potwierdziło, że udział w szkolnych zajęciach wychowania fizycznego przyczynił się

¹⁶ PSO ustalono w 2009 r., podczas gdy § 6 ust. 1 został zmieniony przez § 1 pkt 2 lit a) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17.11.2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 228, poz. 1491).

do zwiększenia ich sprawności fizycznej, w tym 13 uczniów (68%) wskazało na tak, a 6 uczniów (32%) raczej tak. (dowód: akta kontroli, str. 167-170)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność ZSS w zbadanym zakresie.

3. Uczestnictwo uczniów w obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego i we współzawodnictwie sportowym.

3.1. Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

Frekwencja w ZSS na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 wyniosła w Liceum 82,4%, 84,1% i 89,6% oraz w Gimnazjum 86,3%, 89,5% i 84,4%. Na zajęciach wychowania fizycznego w analogicznym okresie wyniosła w Liceum 80%, 81,1% i 87,5% oraz w Gimnazjum 82,6%, 86,4% i 86,5% i w okresie objętym kontrolą ulegała systematycznej poprawie.

(dowód: akta kontroli str. 253)

Przeprowadzone w trakcie kontroli badanie udziału uczniów Gimnazjum i Liceum w lekcjach wychowania fizycznego (2 grupy ćwiczeniowe dziewcząt oraz 2 grupy ćwiczeniowe chłopców łącznie 64 uczniów) w wybranym tygodniu zajęć (od 26 listopada do 30 listopada 2012 r.) wykazało obecność na poziomie 81,7% w Gimnazjum i 85,3% w Liceum. Na zajęciach nie ćwiczyło 34¹⁷ uczniów Gimnazjum i 48 uczniów Liceum na 120¹⁸ uczniów Gimnazjum ogółem i 136 uczniów Liceum, tj. 28,3% ogółu uczniów Gimnazjum i 35,5% uczniów Liceum (dotyczyło to łącznie nieobecnych i niećwiczących). Obecnych niećwiczących było 12 uczniów Gimnazjum i 28 uczniów Liceum, co stanowiło 10% zapisanych uczniów Gimnazjum i 20,6% uczniów Liceum oraz 12,2% w stosunku do liczby obecnych na zajęciach w Gimnazjum i 24,1% w Liceum. Głównymi przyczynami były zwolnienia z zajęć wychowania fizycznego na podstawie decyzji Dyrektora ZSS, które stanowiły 8,1% liczby uczniów obecnych na zajęciach w Gimnazjum i 10,3% w Liceum) oraz tylko w Liceum brak stroju - 8,6% obecnych. Ponadto 4,1% uczniów Gimnazjum i 3,4% Liceum nie ćwiczyło z powodu zwolnienia rodziców oraz 1,7% uczniów Liceum z powodu bieżącego zwolnienia lekarskiego.

(dowód: akta kontroli, str. 254-256)

W opinii uczniów wyrażonej w badaniu kwestionariuszowym przypadki unikania udziału w lekcjach wychowania fizycznego w 35% były spowodowane chorobą (6 wskazań z 17 ogółem), w 24% brakiem stroju (4), 18% nieciekawie prowadzonymi zajęciami (3), 12% lenistwem, 11% problemem z dojazdem (2) oraz 5% zbyt trudnymi ćwiczeniami przewyższającymi możliwości ucznia (1).

(dowód: akta kontroli, str. 167-170)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.2. Decyzje dyrektora ZS w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W badanym okresie stale zwolnionych z czynnego udziału w lekcjach wychowania fizycznego na podstawie § 8 rozporządzenia w sprawie oceniania, w roku szkolnym 2009/2010 było 15 uczniów (21% liczby uczniów w szkole), w roku szkolnym 2010/2011 - 10 uczniów (19,4%) oraz w roku szkolnym 2011/2012 - 7 uczniów (12,3%).

Dyrektor ZSS wydał 42 decyzje o zwolnieniu uczniów z zajęć wychowania fizycznego, tj. 12 decyzji dotyczących roku szkolnego 2011/12, 13 decyzji dotyczących roku szkolnego 2010/11 oraz 17 decyzji dotyczących roku szkolnego 2009/10. Badanie dokumentacji 12 decyzji dotyczących roku szkolnego 2011/12

¹⁷ Liczone w osobogodzinach

¹⁸ W osobogodzinach

wykazało, że zgodnie z wymogami § 8 rozporządzenia w sprawie oceniania wydawane one były na podstawie wniosków rodziców wraz z opinią lekarza o ograniczonych możliwościach uczestniczenia ucznia w tych zajęciach. Sześć decyzji (50% badanych) dotyczyło zwolnienia na cały rok szkolny. W treści decyzji każdorazowo podano okres zwolnienia, a jako przyczynę każdorazowo podano jako „zaświadczenie lekarza specjalisty”. W 9 przypadkach (75%) okres zwolnienia ucznia z zajęć wychowania fizycznego, uniemożliwiał ustalenie śródrocznej lub rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej. W tych przypadkach w dziennikach lekcyjnych oraz w arkuszu ocen wpisano odpowiednio „zwolniony/zwolniona”.

(dowód: akta kontroli, str. 257-261)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.3. Udział uczniów szkoły we współzawodnictwie sportowym.

*Opis stanu
faktycznego*

W okresie objętym kontrolą corocznie w ZSS organizowane były mistrzostwa szkoły: w tenisie stołowym (dziewcząt i chłopców), w biegach przełajowych i wyścigach na ergometrze oraz w teście Coopera. (dowód: akta kontroli str. 262)

W okresie objętym kontrolą uczniowie szkół ZSS (Gimnazjum i Liceum) brali udział we współzawodnictwie sportowym szkół:

- w roku szkolnym 2009/2010 w sztafetowych biegach przełajowych (10 i 20 uczniów), w szkolnej lidze LA¹⁹ (po 16 uczniów), w drużynowym turnieju tenisa stołowego odpowiednio (6 i 3) oraz w koszykówce 8 uczniów Liceum,

- w roku szkolnym 2010/2011 w sztafetowych biegach przełajowych (po 20 uczniów), w drużynowym turnieju tenisa stołowego (po 3 uczniów), ponadto w szkolnej lidze LA 16 uczniów Gimnazjum, oraz w koszykówce, piłce siatkowej i piłce ręcznej po 8 uczniów Liceum,

- w roku szkolnym 2011/12 w sztafetowych biegach przełajowych (10 i 20 uczniów), w drużynowym turnieju tenisa stołowego (po 6 uczniów), ponadto w piłce ręcznej 8 uczniów Gimnazjum, w halowej piłce nożnej 16 uczniów Liceum, w koszykówce 8 uczniów Liceum, piłce siatkowej 16 uczniów Liceum.

We współzawodnictwie sportowym szkół w latach szkolnych objętych kontrolą nie odnotowano znaczących sukcesów. Uczestniczyło odpowiednio w latach 79, 86 i 90 uczniów szkół Zespołu (niektóre osoby w kilku konkurencjach), co w porównaniu do liczby uczniów ZSS stanowiło odpowiednio 108%, 156% i 167% ogółu.

(dowód: akta kontroli str. 263-274)

W okresie objętym kontrolą ZSS współpracował z klubami i stowarzyszeniami sportowymi na podstawie 3 porozumień:

- z 7.05.2009 r., zawartego bezterminowo ze Stowarzyszeniem Dziwnowski Klub Tańca Sportowego „Focus”, który prowadzi zajęcia z tańca towarzyskiego dla chętnych uczniów ZSS w zamian za prowadzenie promocji w zakresie nauki tańca, jako formy zajęć pozalekcyjnych oraz rekrutację do Stowarzyszenia.

- w sprawie użyczenia sprzętu sportowego, zawartego bezterminowo w dniu 1.09.2009 r. z Ludowym Uczniowskim Klubem Sportowym (LUKS) „Bałtyk” przy Gimnazjum Publicznym w Dziwnowie, który użycza nieodpłatnie ZSS do prowadzenia zajęć z kultury fizycznej, sprzęt (piłki, siatki, bieżnie, skocznie, itp.) stanowiący własność Klubu.

- z 1.09.2009 r. zawartego z LUKS „Bałtyk” działającym przy Gimnazjum Publicznym w Dziwnowie, któremu powierzono organizację, rekrutację uczestników obozów sportowych dla uczniów szczególnie uzdolnionych sportowo i uczniów z różnymi

¹⁹ Lekkoatletyka

dysfunkcjami. Powyższe zadanie realizowane było w ramach zadań zleconych dla uczniów ze szkół z terenu gminy Dziwnów. (dowód: akta kontroli, str. 275-278)

W badaniu kwestionariuszowym 47 % badanych (8 uczniów) podało, że sporadycznie poza szkołą uprawia jakąś dyscyplinę sportową lub ćwiczy rekreacyjnie, 35% (6 uczniów) ćwiczy systematycznie a 18% (3 uczniów) nie uprawia żadnej dyscypliny sportowej poza szkołą.

(dowód: akta kontroli str. 167-170)

*Ustalone
nieprawidłowości*

Ocena cząstkowa

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność ZSS w zbadanym zakresie.

4. Warunki bezpieczeństwa na zajęciach wychowania fizycznego.

4.1. Okresowe kontrole obiektów sportowych należących do szkoły.

*Opis stanu
faktycznego*

ZSS nie posiada własnych obiektów i urządzeń sportowych. Dyrektor ZSS nie zawierał w kontrolowanym okresie umów dotyczących użytkowania obiektów sportowych wykorzystywanych do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 71, 73)

Nauczyciele wychowania fizycznego na początku danego roku szkolnego zapoznawali uczniów z zasadami bezpieczeństwa na lekcjach wychowania fizycznego zgodnie z § 31 ust. 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁰ (rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach). (dowód: akta kontroli, str. 156-163)

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Dyrektor ZSS nie zawierał umów dotyczących wynajmu sali gimnastycznej, boiska lekkoatletycznego i boisk do gier zespołowych, z których faktycznie korzystali uczniowie ZSS w toku realizacji zajęć wychowania fizycznego. Bezumowne korzystanie z obiektów nie daje Dyrektorowi możliwości wpływu na egzekwowanie spełnienia warunków bezpieczeństwa na tych obiektach, w tym ich stanu technicznego czy też wyegzekwowania umieszczenia tablic informacyjnych określających zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego odpowiednio do § 31 ust. 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach oraz spełnienia wymogu posiadania atestów lub certyfikaty bezpieczeństwa stosownie do § 9 ust. 3 ww. rozporządzenia. Było to niezgodne z art. 39 ust. 1 pkt 5a ustawy o systemie oświaty, stosownie do którego do zadań dyrektora szkoły należy m.in. wykonywanie zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

(dowód: akta kontroli, str. 73)

4.2. Sposób i zakres zapewnienia uczniom pomocy medycznej.

*Opis stanu
faktycznego*

W budynku ZSS nie wyodrębniono pokoju nauczycieli wychowania fizycznego. Stosownie do wymogów określonych w § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach apteczka wyposażona w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy znajduje się w sekretariacie szkoły i pokoju nauczycielskim, które znajdują się na parterze budynku oraz w klasopracowni biologiczno – chemicznej na I piętrze budynku. Apteczki zawierają instrukcje o zasadach udzielania pierwszej pomocy. (dowód: akta kontroli str. 279)

²⁰ Dz.U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69 ze zm.

Nauczyciele wychowania fizycznego zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy zgodnie z wymogami § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, przy czym w przypadku 1 nauczyciela wychowania fizycznego, który 12.11.2012 r. wziął udział w szkoleniu z zakresu *Udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, otrzymał zaświadczenie o ukończeniu szkolenia, w którym nie podano informacji o liczbie godzin szkolenia, zakresie tematycznym i o objęciu uczestników szkoleniem praktycznym.*

(dowód: akta kontroli, str. 282-284)

W ZSS nie utworzono gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej (szkoły niepubliczne nie są zobligowane przepisami prawa do posiadania takich gabinetów). W celu zapewnienia opieki zdrowotnej uczniom ZSS w dniu 1.03.2009 r. Dyrektor Zespołu zawarł z pielęgniarką (osobą fizyczną) umowę na czas nieokreślony o współpracy w zakresie wykonywania kompleksowych świadczeń pielęgniarstwa środowiskowego w miejscu nauczania i wychowania w tym m.in. do wykonywania i interpretowania testów przesiewowych, kierowania postępowaniem przesiewowym i egzekwowania jego wyników, prowadzenia dokumentacji medycznej uczniów, rejestrowania w porozumieniu z nauczycielem wychowania fizycznego zwolnień z tych zajęć na okres dłuższy niż 1 miesiąc. Dzieci i młodzież ZSS korzystają z gabinetu utworzonego w Szkole Podstawowej oddalonej o około 200 m od budynku Zespołu.

(dowód: akta kontroli str. 84-85)

Zgodnie z § 3 ust. 4 lit. f) Statutu Gimnazjum i Liceum szkoła zapewnia m.in. opiekę zdrowotną a zgodnie z § 8 ust. pkt 3 Statutu Dyrektor organizuje działalność szkolnej służby zdrowia dążąc do objęcia uczniów opieką pielęgniarki szkolnej.

(dowód: akta kontroli str. 9, 11, 33, 35)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.3. Wypadki podczas zajęć wychowania fizycznego.

*Opis stanu
faktycznego*

W latach szkolnych 2006/2007-2011/2012 w SIO ani w rejestrze wypadków nie odnotowano żadnych wypadków na zajęciach wychowania fizycznego. Rejestr wypadków był zgodny ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

(dowód: akta kontroli, str. 285, 287-289)

W badaniu kwestionariuszowym 18 uczniów (100%) podało, że zapoznano ich z zasadami bezpiecznego wykonywania ćwiczeń na lekcjach wychowania fizycznego. Spośród osób, które uznały, że zapoznano je z powyższymi zasadami, 16 stosowało je na zajęciach z przedmiotu. Wszyscy uczniowie objęci badaniami ankietowymi podali, że na lekcjach wychowania fizycznego dostosowywano stopień trudności i intensywności ćwiczeń do ich aktualnej sprawności fizycznej i możliwości fizycznych, przy czym połowa z nich (9) twierdziła, że zawsze je dostosowywano druga połowa (9), że raczej tak.

(dowód: akta kontroli, str. 167-170)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności ZSS w badanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w zbadanym zakresie.

5. Doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego oraz nadzór pedagogiczny w zakresie wychowania fizycznego.

5.1. Stan zatrudnienia w szkole i kwalifikacje nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego.

Opis stanu faktycznego

W roku szkolnym 2011/2012 (stan na 30 września 2011 r.) w ZSS zatrudnionych było 2 nauczycieli wychowania fizycznego (nauczyciel dyplomowany i nauczyciel kontraktowy). Nauczyciele ci posiadają kwalifikacje do nauczania w gimnazjum i liceum, legitymując się dyplomem ukończenia studiów wyższych i przygotowaniem pedagogicznym zgodnie z wymogami § 3 i 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli²¹. W roku szkolnym 2012/2013 obaj zatrudnieni w ZSS nauczyciele ze stopniem awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego.

Nauczyciele wychowania fizycznego posiadają dodatkowe kwalifikacje, tzn. ukończone studia podyplomowe w zakresie: Przystosowanie obronne, edukacja dla bezpieczeństwa placówek edukacji i kultury (1 nauczyciel), studia podyplomowe w zakresie Korekcja wad postawy z elementami rehabilitacji (1 nauczyciel).

Dodatkowe kwalifikacje nauczycieli wychowania fizycznego: sędzia okręgowy pływania 1 osoba), trener klasy drugiej pływania (1 osoba), organizator sportu i rekreacji (2 osoby), instruktor rekreacji ruchowej ze specjalnością fitness w różnych formach gimnastyki (1 osoba), patent sternika motorowodnego (1 osoba). (dowód: akta kontroli, str. 280-282)

Ustalono nieprawidłowości

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.2. Doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego (w zakresie wychowania fizycznego).

Opis stanu faktycznego

Nauczyciele wychowania fizycznego zatrudnieni w Gimnazjum i Liceum w latach objętych kontrolą uczestniczyli łącznie w 10 formach kształcenia doskonalenia zawodowego, z których jedno szkolenie zorganizowane przez ZCDN²² w roku szkolnym 2009/2010 r. dotyczyło w planowania i organizacji zajęć do wyboru z wychowania fizycznego. W roku szkolnym 2011/12 jeden nauczyciel ukończył 30-godzinne szkolenie uprawniające do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy. Tematyka pozostałych form bezpośrednio nie dotyczyła prowadzonego przedmiotu. (dowód: akta kontroli, str. 282)

Ustalono nieprawidłowości

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące badanej działalności

W latach objętych kontrolą NIK nauczyciele wychowania fizycznego, nie uczestniczyli w formach doskonalenia zawodowego niezbędnych do wdrażania podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. i z 2012 r. (za wyjątkiem formy podanej wyżej), takich jak: diagnozowanie możliwości, potrzeb i zainteresowań uczniów m.in. w aspekcie wyboru, konstruowania i modyfikacji programu nauczania wychowania fizycznego; stosowanie aktywizujących metod wspierających aktywne uczestnictwo uczniów w zajęciach; sposób realizacji, ewaluacji efektów prowadzenia edukacji prozdrowotnej czy ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów z wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 282)

²¹ Dz.U. z 2009 r. Nr 50, poz. 400 ze zm.

²² Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie

Zgodnie z § 5 lit. d Statutu²³ zadania szkoły realizowane są m.in. poprzez doskonalenie zawodowe kadry pedagogicznej. Pomoc nauczycielom w zakresie doskonalenia zawodowego zgodnie z § ust. 1 pkt 8 Statutu zapewnia dyrektor poprzez wnioskowanie, opiniowanie i kierowanie pracowników na studia dyplomowe, kursy kwalifikacyjne i przedmiotowo – metodyczne. Zgodnie z § 19 ust. 3 lit c) Statutu nauczyciel zobowiązany jest do stałego podnoszenia swoich umiejętności zawodowych. Ponadto do doskonalenia zawodowego zobowiązuje nauczycieli art. 12 ust. 3 i art. 42 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 26.01.1983 r. Karta Nauczyciela²⁴.

Elżbieta Waliszewska - Lorent wyjaśniła, że: *Nauczyciele biorą udział każdego roku w konferencjach metodycznych organizowanych przez ZCDN w ostatnim tygodniu sierpnia. Nauczyciele uzupełniają wiedzę samodzielnie w ramach samokształcenia i nie zgłaszali potrzeb uczestnictwa w formach zewnętrznych. Problematyka wdrażania nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego była również przedmiotem szkoleniowej rady w dniu 15.01.2009 r. w odniesieniu do Gimnazjum oraz 19.04.2012 r. w odniesieniu do Liceum.* (dowód: akta kontroli, str. 290)

5.3. Nadzór pedagogiczny nad dziedziną wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

Statut Gimnazjum oraz Statut Liceum nie zawierał uregulowań określających zasady sprawowania nadzoru pedagogicznego ani przyjętych form i metod realizacji oraz sprawozdania z wyników nadzoru. Zgodnie z treścią art. 39 ust. 1 pkt. 2 ustawy o systemie oświaty Dyrektor szkoły sprawuje nadzór pedagogiczny, a zgodnie z art. 40 ust. 7 ww. ustawy Dyrektor szkoły przedstawia radzie pedagogicznej, nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym, ogólne wnioski wynikające ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego oraz informacje o działalności szkoły. Powyższe wymogi zostały przeniesione do § 8 Statutu Gimnazjum i Statutu Liceum, gdzie zapisano, że Dyrektor Gimnazjum (Liceum) sprawuje nadzór pedagogiczny, a wnioski ze sprawowania nadzoru pedagogicznego przedstawia Radzie Pedagogicznej nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym. (dowód: akta kontroli str. 12, 36)

W sprawie prowadzenia dokumentacji dotyczącej nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora Elżbieta Waliszewska-Lorent wyjaśniła, że: *Dyrektor szkoły nie określił w formie pisemnej procedury określającej zasady sprawowania nadzoru pedagogicznego oraz przyjęte formy i metody realizacji nadzoru. W praktyce przyjęto, że Dyrektor corocznie opracowuje i przedstawia Radzie Pedagogicznej Plan Nadzoru Pedagogicznego jak w szkołach publicznych, przedstawiając m.in. cele, formy oraz harmonogram nadzoru.* (dowód: akta kontroli str. 291)

Zespół nie posiadał dokumentacji nadzoru pedagogicznego dyrektora za lata szkolne 2009/2010 oraz 2010/2011. W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2011/2012 przedstawionego Radzie Pedagogicznej 23.09.2011 r. określono m.in. cele nadzoru pedagogicznego w oparciu o priorytety MEN w zakresie: „Monitorowanie wdrażania podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego”, „Monitorowanie realizacji zajęć wychowania fizycznego w formach proponowanych do wyboru przez uczniów”, „Zgodność organizacji zajęć z wychowania fizycznego realizowanych w formie zajęć klasowo – lekcyjnych z ramowymi planami nauczania w zakresie liczby uczniów w grupach w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych oraz podziału na grupy dla dziewcząt i chłopców w szkołach ponadgimnazjalnych”.

(dowód: akta kontroli str. 291-292)

²³ Statutu Gimnazjum i Statutu Liceum

²⁴ Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.

Na rok szkolny 2011/2012 dyrektor ZSS zaplanował ewaluację problemową oraz kontrolę zgodności organizacji nauczania z obowiązującymi przepisami prawa pod kątem liczby godzin wyznaczonych do realizacji w klasach pierwszych, drugich i trzecich „z nową ramówką i podstawą programową” (II i V/VI 2012 r. – analiza dokumentacji), kontrolę zgodności organizacji zajęć z wychowania fizycznego realizowanych w formie zajęć międzyklasowych z ramowymi planami nauczania w zakresie liczby uczniów w grupach, podziału na grupy dla dziewcząt i chłopców w szkołach ponadgimnazjalnych (analiza dokumentacji, obserwacje), monitorowanie udziału uczniów w zajęciach w-f, zwolnienia z w-f, ocena zajęć w-f, udział uczniów w zawodach sportowych (obserwacje zajęć, analiza dokumentów, ankieta dla uczniów).

Wyniki monitorowania udziału uczniów w zajęciach pozalekcyjnych w-f wykazały wysoki udział w tych zajęciach, w zawodach i imprezach sportowych. W roku 2011 przyznano stypendium sportowe i nagrodę pieniężną 2 uczniom, a w 2012 r. 3 uczniom nagrody pieniężne za wyniki sportowe. W roku szkolnym 2011/2012 przeprowadzono ankietę wśród uczniów dotyczącą potrzeb w zakresie zajęć do wyboru z wychowania fizycznego. W jej wyniku uczniowie nie wskazali potrzeby dodatkowych form aktywności ruchowej. (dowód: akta kontroli str. 291-302)

W opracowaniu „Wyniki ewaluacji problemowej dotyczącej wychowania fizycznego w roku szkolnym 2011/2012 w Zespole Szkół Społecznych w Dziwnowie” Dyrektor stwierdził, że nauczyciele wychowania fizycznego przeprowadzają diagnozy wstępne²⁵ oraz bieżące osiągnięć uczniów, systematycznie oceniają osiągnięcia uczniów i monitorują ich udział w zajęciach pozalekcyjnych. Dobór treści programowych i metod uwzględnia rozwój i możliwości uczniów. Dyrektor nie sformułował uwag i wniosków dotyczących wdrażania podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. w gimnazjum i oceniania osiągnięć uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 300-302)

W okresie objętym kontrolą przeprowadzono 4 obserwacje²⁶ zajęć wychowania fizycznego (wszystkie w roku szkolnym 2011/2012). Obserwacja przeprowadzona w dniu 17.11.2011 r. dotyczyła realizacji podstawy programowej w Gimnazjum – wydano zalecenie dotyczące zwrócenia uwagi na aktywność wszystkich uczniów i na wskazywanie zagrożeń wynikających z uprawiania sportu, natomiast obserwacja z dnia 5.01.2012 r. dotyczyła kształtowania sprawności fizycznej i realizacji treści podstawy programowej²⁷ – wydano zalecenie odnoszące się do bieżącego oceniania uczniów za aktywność na lekcji.

(dowód: akta kontroli str. 303-310)

*Ustalone
nieprawidłowości*

Wbrew wymogom art. 33 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty Dyrektor nie odniósł się do efektów wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., w tym do stopnia realizacji wymagań określonych w tej podstawie, obrazujące rozwój uczniów w cyklu kształcenia w Gimnazjum.

(dowód: akta kontroli, str. 300-310)

5.4. Nadzór zewnętrzny nad działalnością szkoły w zakresie wychowania fizycznego.

*Opis stanu
faktycznego*

W okresie objętym kontrolą w ramach nadzoru sprawowanego na podstawie art. 31 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie oświaty Kuratorium Oświaty w Szczecinie przeprowadziło w dniu 5.04.2011 r. kontrolę doraźną dotyczącą dostosowania zasad

²⁵ W opracowaniu nie podano zakresu tej diagnozy

²⁶ W Planie nadzoru zaplanowano taką formę realizacji nadzoru bez podania planowanej liczby obserwacji

²⁷ W arkuszu obserwacji nie wskazano jakich treści podstawy programowej dotyczyła obserwacja

klasyfikowania i promowania uczniów w szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych²⁸. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości i nie sformułowano wniosków. W toku powyższej kontroli analizowano m.in. prawidłowość zwalniania ucznia z zajęć wychowania fizycznego oraz prawidłowość prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania w przypadku uczniów, dla których z powodu zwolnienia niemożliwe było ustalenia okresowej oceny klasyfikacyjnej. (dowód: akta kontroli str.311-314)

W wyniku 8 kontroli przeprowadzonych w latach 2009-2012 przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kamieniu Pomorskim z zakresu przestrzegania przepisów higieny pomieszczeń i wymagań w stosunku do sprzętu używanego w szkołach i higieny procesów nauczania oraz corocznie z zakresu przygotowania szkoły do nowego roku szkolnego nie stwierdzono nieprawidłowości. (dowód: akta kontroli str. 315-331)

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

W działalności ZSS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność ZSS w zbadanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r.²⁹ o Najwyższej Izbie Kontroli, wnosi o:

1. Przestrzeganie zasad dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania.
2. Zapewnienie pełnego wdrożenia podstawy programowej wychowania fizycznego.
3. Uwzględnienie *Zalecanych warunków i sposobów* realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego w zakresie edukacji zdrowotnej.
4. Zapewnienie zgodności z przepisami prawa wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów.
5. Prowadzenie dokumentacji z nadobowiązkowych zajęć wychowania fizycznego zgodnie z obowiązującymi wymogami.
6. Zawieranie umów na użytkowanie obiektów sportowych służących realizacji zajęć wychowania fizycznego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach, jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

²⁸ Dz.U. z 2010 r. Nr 156, poz. 1046

²⁹ Dz.U. z 2012 r., poz. 82

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, dnia stycznia 2013 r.

Kontroler
Krzysztof Szczepaniak
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor

.....
Podpis